

EKONOMİ POLİTİK

Doların Fiyatı Nereye?

Erinç Yeldan, 31 Ocak 2017

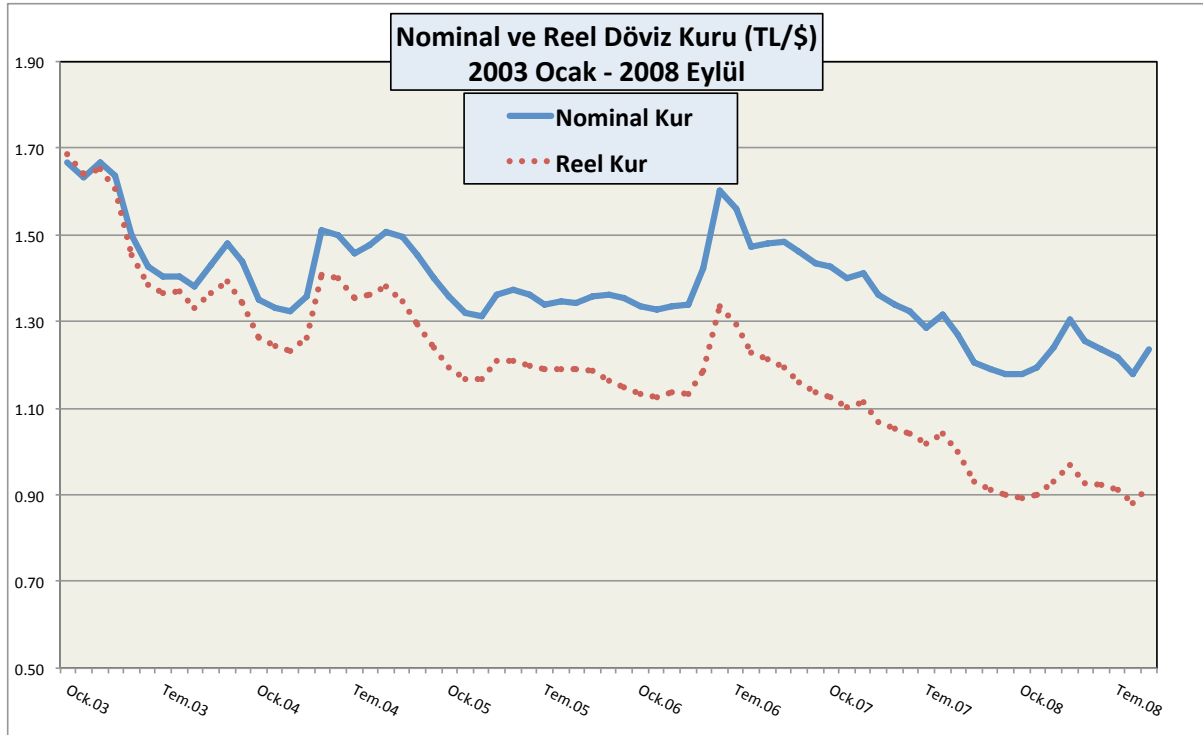
ABD Dolarının fiyatındaki çalkantı şu anda ekonomi gündemimizin en önemli konusu. Acilen yanıtlanması arzulanan soru: *nereye kadar?*

Döviz kurlarında dengenin nasıl oluştuğu ve fiyatın nasıl belirlendiği konusu iktisat yazınının henüz tam olarak açıklayamadığı soruları arasında. Döviz arz ve talebini etkileyen çok sayıda etkenin varlığı yanında, bir de belirsizliklerin ve geleceğe yönelik beklentilerin işin içinde olması dövizin fiyatlanması sürecini giderek mistik bir oyuna dönüştürmekte. Bu kavram kargaşalığı arasında en doyurucu yöntemin, dövizin fiyatının uzun dönemde ülkeler arasındaki enflasyon farklarına bağlı olarak değişeceğini kabullenmek olduğu düşünülüyor.

Bir örnekle açıklayalım: varsayalım ki Türkiye’de yıllık enflasyon yüzde 10, ABD’de ise yüzde 2 olsun. Yıl sonunda dövizin gerçek değerini koruyabilmesi için doların fiyatının iki enflasyon oranı arasındaki fark kadar artması gerekecektir; yani yüzde 8. Eğer doların fiyatı daha az oranda artarsa, dolar TL karşısında reel olarak daha ucuz gözükecektir. Bunun sonucu olarak da Türkiye’de üretilen mallar daha pahalı; ithal edilen mallar ise daha ucuz olarak değerlendirilecek ve ithalat talebi yükselecektir. Bunun yanında Türk Lirası cinsinden ifade edilen tüm ekonomik veriler dolara çevrildiğinde gerçekte olduğunun daha üstünde bir değer kazanacaktır. Tıpkı 2003 sonrasında Türkiye ekonomisinin milli gelir rakamlarının dolardaki ucuzlama sayesinde olduğundan daha fazla bir büyüklüğe (sanal olarak) kavuşturulması örneğinde olduğu gibi...

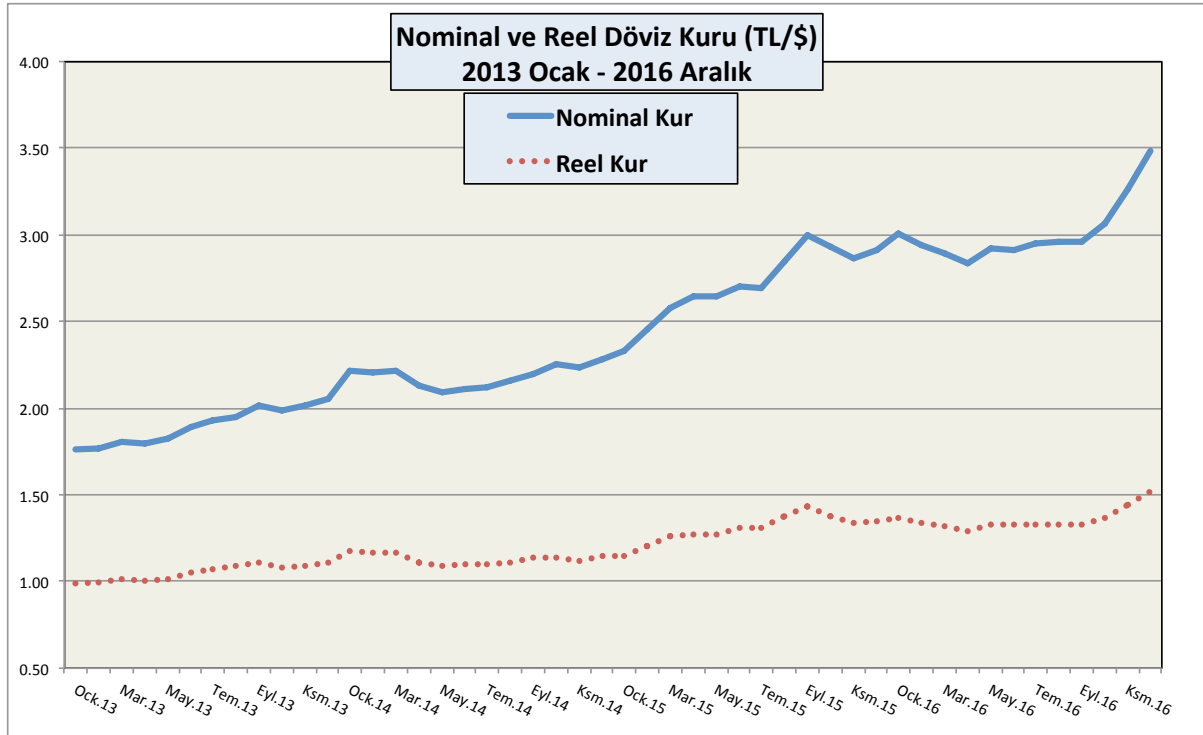
İktisat yazını dövizin gerçek değerini belirlemede söz konusu ülkeler arasındaki enflasyon farkından arındırılarak belirleme yöntemini *satın alma gücü paritesi* olarak tanımlıyorlar. Yani doların “satın alma gücünün” zaman içinde nasıl değiştiğini takip ediyorlar. Ülke deneyimleri, uzun dönemde (kabaca 10-15 yıllık sürede) döviz kurundaki değişimlerin “satın alma gücü paritesini” korumak üzere, enflasyon oranları arasındaki farkı dengelemekte olduğunu gösteriyor.

Bu tanımlar ışığında sizlerle iki grafik paylaşmak arzusundayım. Bunlardan birincisi, AKP’nin iktidara geldiği 2003 ile küresel ekonomik krizin başlangıç yılı olan 2008 Eylül’ü arasında doların piyasadaki (nominal) değeri ve Türkiye ve ABD arasındaki enflasyon farkları gözetilerek hesaplanmış olan “reel” değeri.

2003 Ocak ayında doların fiyatı 1.68 TL imiş. 2008 Eylül'ünde piyasadaki (nominal) fiyatı 1.26 TL olmuş. Bir de Türkiye ve ABD arasındaki enflasyon farklarını gözeterek reel değerine baktığımızda doların gerçek maliyetinin aynı dönemde 90 kuruşa indiğini hesaplamaktayız. Yanlış okumadınız, 2003 ile 2008 Eylül'ü arasında doların gerçek maliyeti 1.68 TL'den 90 kuruşa düşmüş. Bunun sonucunda da dolar bazında ithalat artmış, Türkiye'nin dış ticaret açığı yükselmiş, yerli mallar yerine ucuz ithalata dayalı sanayiler gelişirken, geleneksel ihracatçı sektörler gerilemiş, işsizlik yapısal olarak yükselmiş. Bu arada milli gelirimiz dolar bazında hesaplandığında gerçekte olduğundan neredeyse iki misli daha yüksek gözükmüş. Bu hormonlu büyüme masalı AKP ekonomi idaresi tarafından anlatıla anlatıla bitirilememiş.

Ancak bu tatlı Lale devrinin bir de son sahnesi var. Onu da ikinci grafikte göstermekteyiz. Son iki yıl boyunca dövizin fiyatı 1.76 TL'den, Aralık 2016'da 3.50'ye fırlamış. Enflasyon farklarını gözettiğinizde doların reel olarak hızla aşındığını ve 2003-2008 arasındaki reel farkı kapatmaya başladığını görüyoruz. *2003 Ocak ayına görece doların Aralık 2016 sonu itibarıyla reel fiyatı 1.50TL'ye yükselmiş.*

Bu mistik hesaplama öyküsünü can alıcı bir soruyla bitirelim: AKP'nin iktidara geldiği 2003 başını referans alırsak, doların reel fiyatını o günden bu güne koruyacak olan güncel piyasa kuru ne olmalıdır?

Cevap: 2003'ten bu yana Türkiye'de birikimli toplam enflasyon yüzde 292; ABD'de ise yüzde 132 olmuş. Dolayısıyla, doların satın alma gücünü koruyacak olan fiyatı dengesi 3.72 TL'yi veriyor: $1.68 \times (292 / 132) = 3.72$.

Bizden söylemesi...